UTMARKS FORVALTNINGEN

UFAS RAPPORT 9

2021

Prøvefiske etter edelkreps i Vannområdet Glomma Sør 2021

Skrevet av Nikolai Aarseth Krøgenes

Sammendrag

Edelkreps er en sterkt truet art, i Norge i dag er krepsepest dens største trussel. Signalkreps, som er bærer av krepsepest er nå påvist i Glomma sør for Solbergfoss. Kunnskap trengs om gjenværende edelkrepspopulasjoner i sidevassdrag til Glomma sør for Øyeren. Derfor har vi prøvefisket i sidevassdrag hvor det var usikkert om det fantes edelkreps. Sidevassdragene som ble prøvefisket var Isoa/Spydevoldbekken, Krossa/Haugsbekken/Holsbekken, Kulebekken og Rødsbekken. Det ble kun fanget én kreps i Isoa og én i Krossa, som viste at det var svært tynne bestander i disse sidevassdragene. For å kunne bevare disse populasjonene trengs systematiske vannkvalitetsmålinger og evt. biotopforbedrende tiltak. Oppdatert informasjon mangler på flere tidligere kjente edelkrepspopulasjoner i andre sidevassdrag. Disse bør prøvefiskes om igjen.

Innhold

Forord 1

Innledning 2

Metoder 3

Områdebeskrivelse 3

Prøvefisket 4

Resultater 5

Isoa/Spydevoldbekken 5

Krossa/Haugsbekken/Holsbekken 6

Rødsbekken 7

Kulebekken 8

Diskusjon 9

Kilder 11

Forord

Denne rapporten viser resultatene av prøvefisket etter edelkreps i sidevassdrag til Glomma, utført av Utmarksforvaltningen i 2021. Grunnen til at det nå var interessant å utføre dette prøvefisket, var fordi signalkreps ble påvist i Glomma i 2020. Dermed trenger forvaltningen oversikt over hvor det fortsatt finnes edelkrepsbestander som tilhører den større populasjonen i og rundt Glomma. Prøvefisket ble gjort på oppdrag fra Vannområdet Glomma Sør. Rapporten viser hvor det ble prøvefisket, hvor mye som ble fanget, og diskuterer resultatene i sammenheng med resten av Glomma. Vi takker vannområdet for oppdraget, og vi takker grunneierne som var behjelpelige og bidro med informasjon om edelkreps i området. Prøvefisket ble utført av Nikolai Aarseth Krøgenes.

Nikolai Aarseth Krøgenes

Ørje, 22.09.21

Innledning

Edelkreps (*Astacus astacus*) er en sterkt truet art som lever i ferskvann i Norge, hovedsakelig på Østlandet (Toverud et al., n.d.). Arten har tidligere fantes i store deler av nordlige Europa, men trues av forskjellige ting som fremmede arter og forurensing. I dag er Norge et av få land som fortsatt har livskraftige bestander av edelkreps (Sømme & Halleraker, 2021). Den største trusselen mot edelkreps i Norge i dag er krepsepest, som forårsakes av eggsporesoppen *Aphanomyces astaci* (Johnsen et al., 2018). Signalkreps (*Pacifastacus leniusculus*) er en nordamerikansk art som er innført i Europa og nå også i Norge (Johnsen et al., 2018). Signalkreps er bærer av krepsepest, som er dødelig for all ferskvannskreps som ikke er av nordamerikansk opprinnelse (Johnsen et al., 2018).

For å kunne bevare gjenværende edelkrepspopulasjoner, trengs kunnskap om hvor de finnes og deres tilstand. Etter at signalkreps ble oppdaget i Glomma i 2020, ønsket oppdragsgiver å få kartlagt gjenværende edelkrepspopulasjoner, slik at det kan iverksettes tiltak for å bevare disse. Oppdragsgiver ønsket at vannforekomstene 002-3488-R Isoa (Sarpsborg kommune) og 002-3475-R Haugsbekken (Skiptvet kommune) skulle undersøkes, i tillegg har vi prøvefisket Kulebekken og Rødsbekken.

Metoder

Områdebeskrivelse

Sidevassdragene som ble prøvefisket var Isoa/Spydevoldbekken, Krossa/Haugsbekken/Holsbekken, Kulebekken og Rødsbekken (figur 1). Kun i Isoa/Spydevoldbekken var det rapportert om edelkreps, sist i 2012 (https://artskart.artsdatabanken.no/). Mellom alle sidevassdragene og Glomma er det vandringshinder. I Isoa var det god vannstand for edelkreps oppstrøms Dammen, mens det kun var enkelte strekninger i Spydevoldbekken med god vannstand. I Krossa og nedre deler av Holsbekken var det god vannstand, mens det var lite vann i Haugsbekken oppstrøms Åmotspølen. I Rødsbekken var det for det meste god vannstand. I Kulebekken var det enkelte kulper, men liten vannføring generelt.

Figur 1: Sidevassdragene til Glomma som ble prøvefisket etter edelkreps i 2021.

Prøvefisket

Prøvefisket ble utført 1. – 3. september, og 14. – 15. september i øvre del av Rødsbekken. Sylinderformede teiner med maskevidde 12-14 mm ble satt ut i liner på 5-6 teiner per line. Kyllingvinger ble brukt som åte. Teinene stod ca. 24 timer. Linene ble satt ut så jevnt fordelt som mulig og på plasser som så ut til å ha gode bunnforhold for kreps. Totalt ble det satt ut 137 teiner fordelt mellom de ulike sidevassdragene. I Isoa ble det satt ut 30 teiner pluss 23 teiner i Spydevoldbekken. I Krossa/Haugsbekken/Holsbekken ble det satt ut 40 teiner. I Kulebekken ble det satt ut 20 teiner. I Rødsbekken ble det satt ut 24 teiner. All edelkreps som ble fanget ble målt, bestemt kjønn og kommentert på skallskifte og eventuelle skader. Deretter ble krepsen sluppet ut igjen på samme plass.

Resultater

Isoa/Spydevoldbekken

I Isoa ble det fanget én edelkreps, på lokaliteten vist på kartet (figur 2). Krepsen var en hunn på 10,1 cm. At det kun ble fanget én kreps viste at det var en svært tynn bestand.

Figur 2: Plassering av liner i Isoa og Spydevoldbekken under prøvefisket etter edelkreps i 2021. Grønn prikk viser der det ble fanget kreps, mens røde prikker viser der det ble plassert liner ellers.

Krossa/Haugsbekken/Holsbekken

I Krossa ble det fanget én edelkreps, på lokaliteten vist på kartet (figur 3) og det viste at det også her var en svært tynn bestand. Krepsen var en hunn på 10,2 cm.

Figur 3: Plassering av liner i Krossa/Haugsbekken/Holsbekken under prøvefisket etter edelkreps i 2021. Grønn prikk viser der det ble fanget kreps, mens røde prikker viser der det ble plassert liner ellers.

Rødsbekken

I Rødsbekken ble det ikke fanget noen kreps. Liner ble plassert på lokalitetene vist på kartet (figur 4).

Figur 4: Plassering av liner i Rødsbekken under prøvefisket etter edelkreps i 2021. Røde prikker viser hvor liner ble plassert.

Kulebekken

I Kulebekken ble det ikke fanget noen kreps. Liner ble plassert på lokalitetene vist på kartet (figur 5).

Figur 5: Plassering av liner i Kulebekken under prøvefisket etter edelkreps i 2021. Røde prikker viser hvor liner ble plassert.

Diskusjon

Det er trolig flere grunner til at det er en svært tynn bestand i Isoa og Krossa, men tilstedeværelse av kreps betyr at det er mulig å gjøre tiltak for å bevare disse delene av Glomma-populasjonen. I alle sidevassdragene er det vandringshinder mellom dem og Glomma, som betyr at signalkreps ikke kan spre seg naturlig oppover og det er mindre sannsynlig at krepsepest vil gjøre det. Den generelle vannkvaliteten så imidlertid ikke ut til å være god i noen av bekkene, selv der det ble fanget edelkreps (figur 6). På Vannmiljø er det lite data på vannkvalitet som er relevant for edelkreps (https://vannmiljo.miljodirektoratet.no/). Norconsult fant i 2020 at tilstanden i Rødsbekken, Haugsbekken og en innløpsbekk til Isesjø var dårlig eller moderat, basert på bunndyrundersøkelser (Stabell, 2021). For å kunne bevare edelkrepspopulasjonene i Isoa og Krossa trengs systematiske vannkvalitetsmålinger og muligens biotopforbedrende tiltak.

Figur 6: Slik så det ut etter å ha plassert teiner i Krossa, mye algevekst og lite bevegelse i vannet. Dette var den ene plassen det ble fanget edelkreps i Krossa.

Sammen med resultatene fra dette prøvefisket, er edelkrepspopulasjonene i sidevassdrag til Glomma sør for Øyeren som er kjent:

- Lyseren (prøvefisket av Utmarksforvaltningen i 2020)
- Mysenelva oppstrøms Rustadfoss (prøvefisket av Utmarksforvaltningen i 2021, nedstrøms er siste rapport fra 2015 på artskart)
- Rakkestadelva (prøvefisket av Utmarksforvaltningen i 2019 oppstrøms demningen ved Haugårdshytta, mens nedstrøms er det sist rapportert i 2011)
    - Sjøer og bekker videre oppstrøms Rakkestadelva (én rapport fra Tjæra i 2021 og ellers fra 2011 eller eldre på artskart)
- Krossa
- Isoa og sjøer og bekker oppstrøms i vassdraget (oppstrøms Isoa sist rapportert i 2011 på artskart)

Det bør prøvefiskes om igjen på steder hvor det er tidligere rapporter om edelkreps, som i sjøer og bekker oppstrøms Rakkestadelva og Isoa, slik at man får en oppdatert oversikt over gjenværende edelkrepspopulasjoner, som evt. kan brukes i bevaringsarbeid.

I tillegg er informasjon til allmennheten er et viktig virkemiddel mot spredning av krepsepest. Det er mange måter å spre informasjon og øke bevissthet om temaet, som f.eks. infotavler, film, sosiale medier, lokalavisen, kontakt mot barn og unge, Visit-selskaper, fiskekortsalg og grunneierlag. Aurskog-Høland og Indre Østfold kommune har vært aktive på denne fronten og har fått tilskudd fra statsforvalteren for å gjøre dette.

Kilder

Johnsen, S. I., Strand, D. A., Rusch, J., & Vrålstad, T. (2018). *Nasjonal overvåking av edelkreps og spredning av signalkreps—Presentasjon av overvåkingsdata og bestandsstatus* (No. 1590; NINA Rapport, p. 104).

Sømme, L. S., & Halleraker, J. H. (2021). Edelkreps. In *Store norske leksikon*. https://snl.no/edelkreps

Stabell, T. (2021). *Miljøovervåking av elver og bekker i Vannområde Glomma sør for Øyeren—Bunndyrundersøkelser 2020* (p. 31). Norconsult.

Toverud, Ø., Taugbøl, T., & Johnsen, S. I. (n.d.). *Astacus astacus*. Artsdatabanken. Retrieved September 9, 2021, from https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/16528